

ОНОВЛЕНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАНДАРТ НА МИЙНІ ЗАСОБИ: МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Застосовуючи засоби для прання, миття чи очищення поверхонь, ми прагнемо до чистоти навколо. Для досягнення цієї мети український ринок пропонує широкий асортимент різноманітних засобів. Однак споживачам розібратися в перевагах й особливостях такого розмаїття досить складно. Важливо розуміти, що мийні засоби, які видаляють бруд, а іноді й мікроби з різних поверхонь, нерідко є джерелом значної небезпеки

Мийні засоби можуть містити небезпечні хімічні речовини, зокрема канцерогени, токсини, алергени, руйнівники ендокринної системи та токсичні речовини для довкілля. Також вони здатні забруднювати повітря в приміщенні, подразнюючи очі, ніс і горло, викликаючи головний біль і запаморочення, не кажучи про довгострокові наслідки для здоров'я людини та довкілля. Незалежні дослідження доводять, що до складу більшості засобів для прання входять небезпечні інгредієнти, що залишаються на тканині навіть після 10-кратного полоскання.

Також засоби для прання та ті, що змиваються, можуть завдати чималої шкоди довкіллю, порушуючи водні екосистеми. Багато хімічних речовин, що можуть входити до складу засобу, легко проходять через системи водоочищення і потрапляють

у відкриті водойми, а потім через систему міського водопостачання, зокрема, і до нас, споживачів «питної води».

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ МИЙНИХ ЗАСОБІВ

Цього року в Україні були скасовані СанПіН 6026 Б-91. «Санитарные правила и нормы по производству и применению товаров бытовой химии», що були затверджені ще 1991 року, але Міністерство охорони здоров'я України досі не запропонувало альтернативу цьому документу.

ДСТУ 2972:2010 обмежується сферою застосування лише до порошкоподібних мийних засобів і є добровільним до застосування. Цей стандарт встановлює вимоги лише до загальних технічних вимог виробництва та методів випробовування. Тому і переважна більшість інших видів мийних засобів та засобів для чищення виробляється відповідно до технічних умов (ТУ), які є власністю виробника і, по суті, конфіденційним документом.

З 2016 року ТУ вважається стандартом підприємства і не потребує державної перевірки та реєстрації.

Залишається лише Технічний регламент мийних засобів, підтвердження відповідності якого є обов'язковою вимогою. Але ж цей акт права регулює лише два показники, та не обмежує використання у складі багатьох досить небезпечних хімічних речовин.

Питання, пов'язані з класифікацією небезпеки як складників, так і самих мийних засобів згідно з вимогами міжнародних стандартів, програм, рекомендацій та європейського права (зокрема, відповідно до UN GHS), поки не врегульовані в Україні.

МЕТОДИ УБЕЗПЕЧЕННЯ

Перш за все, уважно вивчайте склад і уникайте застосування засобів із вмістом речовин, що зазначені вище.

Використовуйте засоби, на які добровільно нанесене екологічне маркування (для порівняно безпечних засобів) або і попереджувальне маркування GHS (чи CLP) (для небезпечних засобів). Попереджувальне маркування GHS для небезпечної продукції передбачає відповідну піктограму, сигнальне слово, певні коди та вислови щодо виду небезпечного впливу (H-фрази) та певні коди та вислови щодо попередження небезпечного впливу (P-фрази), а також усі небезпечні хімічні речовини мають бути чітко зазначені на етикетці.

Більшість мийних засобів зазвичай класифіковані як небезпечні та такі, що викликають подразнення шкіри або очей, або ж навіть як корозійні, тому наявність попереджувального маркування свідчить про доброякість постачальника або виробника, водночас, якщо споживачі будуть слідувати заходам та попередженням, які вказані на етикетці, вони значною мірою убережуть себе та близьких від різноманітних захворювань, які досить нечасто лікарі пов'язують з хронічним ураженням мийними засобами.

Під час застосування готових засобів слід дотримуватись правил безпеки та дозування, що позначені на маркуванні чи спожитковій тарі. Уникайте прямого контакту зі шкірою та очима, завжди використовуйте господарські рукавички й захисні креми, бережіть від дітей.

Ретельно ополіскуйте і повністю змивайте засоби для миття або чищення.

Обов'язково провітрюйте приміщення не менш ніж 6 годин поспіль, якщо в процесі прибирання застосовувалась побутова хімія.

Переходьте на екологічні засоби, що пройшли відповідну сертифікацію та позначені спеціальним екологічним маркуванням.

ЕКОЛОГІЧНЕ МАРКУВАННЯ

Принципи застосування екологічних маркувань та декларацій викладені у міжнародному стандарті ISO 14020:2000 Екологічні маркування та декларації – Загальні принципи (Environmental labels and declarations – General principles).

25.10.2018 понад 50 країн відзначають Всесвітній день екологічного маркування, проголошений ООН з метою привернути більшу увагу до товарів і послуг з екологічним маркуванням

Стандарт ISO 14024:1999 Екологічні маркування та декларації – Екологічне маркування типу I – Принципи та методи (Environmental labels and declarations – Type I environmental labelling – Principles and procedures) є основоположним керівним документом для систем екологічної сертифікації та маркування продукції (програм екологічного маркування I типу). Цей стандарт встановлює вимоги до схеми сертифікації, органу з екологічного маркування (орган з оцінки відповідності), розроблення й прийняття екологічних критеріїв оцінювання життєвого циклу товарів і послуг різноманітних категорій.

Обидва стандарти були гармонізовані у 2002-2003 роках до української національної системи стандартизації шляхом тотожного перекладу, що забезпечило можливість впровадження в Україні системи екологічної сертифікації та маркування за схемою згідно з ДСТУ ISO 14024. Система оперує 52 екологічними стандартами на продукцію різних категорій.

Екологічний стандарт **СОУ ОЕМ 08.002.012.065:2016 Засоби мийні та засоби для чищення. Екологічні критерії оцінювання життєвого циклу встановлює критерії визначення переваг засобів щодо їх потенційних впливів на стан довкілля та здоров'я людини впродовж життєвого циклу.**

Стандарт **СОУ ОЕМ 08.002.012.065** поширюється на порошки, гелі, рідини, пасти, бруски, плитки, таблетки, аерозолі тощо, а саме:

а) мийні засоби, призначені для прання, в тому числі в громадських пральнях;
– пральні порошки;

НАЙПОШИРЕНІШІ НЕБЕЗПЕЧНІ РЕЧОВИНИ У СКЛАДІ МИЙНИХ ЗАСОБІВ

Хлорорганічні та хлор-реактивні речовини здатні призводити до порушень гормонального фону, інтоксикації, спричинити ушкодження органів (легень, серця, слизових оболонок) та подразнення дихальних шляхів.

Етилендіамінтетраоцтова кислота (EDTA) (застосовується для пом'якшення води замість фосфатів) може викликати подразнення шкіри, слизових оболонок очей, дихальних шляхів і симптоми бронхіту або астми.

Нітромускуси та поліциклічні мускуси впливають на водне середовище та здатні призводити до порушень гормонального фону, нашкодити плоду в утробі матері.

Алкілфенолетоксилати та похідні алкіл фенолів можуть викликати контактний дерматит, спричинити виникнення алергічних або астматичних симптомів тощо.

Нафтові дистилляти, що входять до складу засобів для полірування меблів, негативно впливають на зір та нервову систему людини.

Нітробензол (може міститися у засобах для чищення виробів з деревини), викликає знебарвлення шкіри, задишку, блювоту і втрату свідомості.

Феноли та крезолі – їдкі бактерицидні речовини, здатні викликати діарею, втрату свідомості, порушення функцій печінки й нирок та гостру загальну інтоксикацію.

Формальдегід – сильний канцероген, який також спричиняє подразнення очей, горла, шкіри та органів дихання.

Фосфати та інші фосфорні сполуки, що разом зі стічними водами потрапляють у водойми, стимулюючи ріст синьо-зелених водоростей. Це призводить до евтрофікації водойм, що спонукає масову гибель риби, безхребетних та значно погіршує якість річкової води.

У зазначеному переліку «небезпечних лідерів» вказані назви активних речовин. При цьому слід розуміти, що у складі засобу у якості інгредієнтів можуть застосовуватись і підготовлені суміші, що мають торгову назву та реєстраційний номер. Тому виробник зазначає у складі саме її. Наприклад, EDTA може бути «прихована» під назвою препарату «Трилон Б». І споживач, навіть який уважно вивчить маркування, не дізнається, що саме криється за назвою такого складника.

- гелі та рідини для прання;
- мило для прання;
- капсули для прання тощо;
- б) мийні засоби, призначені для замочування, полоскання, підкромалювання, апретування, пом'якшування, вибілювання виробів з тканин:
 - засоби для видалення плям;
 - відбілювачі;
 - кондиціонери-ополіскувачі тощо;
- в) засоби для чищення твердих поверхонь (поли, стіни, стелі, двері та вікна тощо);
- г) засоби для миття посуду та чищення кухонного

обладнання (посуд, мийки, крани, плити, печі, посудомийні машини, кухонні комбайни та інші агрегати);

д) засоби для чищення санвузлів (туалети, ванни, кахель, душові кабінки тощо).

Вимоги стандарту адаптовані до вимог актів права ЄС, зокрема:

– Регламенту Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1907/2006 від 18 грудня 2006 року щодо реєстрації, оцінки, дозволу і обмеження хімічних речовин (REACH);

– Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1272/2008 від 16 грудня 2008 року про класифікацію, маркування та пакування речовин та сумішей (CLP).

У 2016 році стандарт пройшов плановий перегляд зі змінами. А у вересні 2018 року завершився його позаплановий перегляд, пов'язаний з прийняттям оновленої версії стандарту ISO 14024 та необхідністю гармонізації до вимог екологічних критеріїв для присудження екологічного маркування ЄС для мийних засобів згідно з Рішенням Комісії ЄС 2017/1216 від 23 червня 2017 року.

Основним завданням при впровадженні та подальшому перегляді екологічних критеріїв є:

- обмеження вмісту небезпечних для довкілля і здоров'я хімічних речовин;
- зменшення загальної токсичності;
- поліпшення ефективності застосування;
- енергоефективність технологічного процесу виробництва;
- зменшення відходів виробництва та споживання;
- зниження негативного впливу на водні екосистеми.

БІОЛОГІЧНИЙ РОЗКЛАД ПАР ТА ОРГАНІЧНИХ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

Окрім вимог Технічного регламенту, органічні хімічні речовини, які входять до складу засобу, але не є ПАР, повинні відповідати критеріям швидкого розкладу. Критерії та методи їхнього оцінювання наведені у стандарті.

Заборонені хімічні речовини:

- алкілфенолетоксилати та їхні похідні;
- атранол та хлоратранол;
- бензалконіум хлорид;
- галаксолід (hhcb);
- діетилентріамінпентаоцтова кислота (DTPA);
- етилендіамінтетраоцтова кислота (EDTA) та її солі;
- формальдегід та хімічні сполуки, які його вивільняють;
- глутаральдегід;
- гідроксиізогексил-3-циклогексенкарбоксальдегід (hicc);
- мікропластик;
- наносрібло;
- натрій гідроксиметилгліцинат;
- нітромускус та поліциклічні мускуси;
- фосфати;
- перфторовані алкілати;
- тоналід (АНТН);
- четвертинні амонієві солі, які не здатні до швидкого розкладу;

ЛІДЕР УКРАЇНИ З ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ДОМУ

Продукція De La Mark – це сертифікована за ISO 14024 побутова хімія та косметика нового покоління, яка з 2008 року доводить, що безпечні для природи і людини засоби можуть бути ефективними та доступними за ціною. Більш того, компанія розділяє принципи свідомого споживання, тому бере на себе відповідальність за пластикові ємності з-під рідких засобів упровадженням програми "Поверни порожню тару"

Переваги засобів De La Mark:

- ◆ Не містять агресивних речовин – жорстких ПАР, мінеральних кислот, сполук хлору та фосфору
- ◆ Без синтетичних барвників, силіконів, мікропластику, токсичних консервантів та їдких віддушок
- ◆ Не шкодять людині та довкіллю
- ◆ З легкістю долають складні забруднення
- ◆ Концентровані та економічні
- ◆ Добре виполіскуються та змиваються
- ◆ Не містять речовин тваринного походження
- ◆ Безпечність доведена екосертифікатом "Жива планета", який визнають в 60 країнах світу
- ◆ Косметичні засоби містять 98% компонентів природного походження
- ◆ Створюють низький транспортний слід, бо є локальним продуктом

Ми за дбайливу чистоту!
delamark.ua

ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНІ МИЙНІ ЗАСОБИ ТА ЗАСОБИ ДЛЯ ЧИЩЕННЯ

З ТУРБОЮ ПРО ДОВКІЛЛЯ ТА ЗДОРОВ'Я

Завантажуй на play.google.com/store додаток **Ecolabel Guide** (навігатор з екологічного маркування) для Android, скануй знак маркування і дізнайся, що тиобираєш саме екологічно сертифіковану продукцію.

ВИМОГИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНДАРТУ НЕ ДУБЛЮЮТЬ ДЕРЖАВНІ НОРМИ, А ДОПОВНЮЮТЬ ЇХ З МЕТОЮ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ЗАСОБУ

* За категоріями та класами небезпеки для здоров'я людини та довкілля згідно з вимогами узгодженої на глобальному рівні системи класифікації і маркування хімічних речовин (GHS) та екологічних критеріїв програми екологічного маркування ЄС (Ecolabel.EU).

** Первинний біологічний розклад поверхнево активних речовин.

*** Найжорсткіший показник значення токсичності при критичному об'ємі розведення засобу у воді (CDVtox) згідно з вимогами європейських стандартів.

**** Вимоги екологічних стандартів можуть застосовуватись згідно зі статтею 22 Закону України "Про публічні закупівлі" для підтвердження технічних специфікацій щодо необхідності застосування заходів із захисту довкілля.

- реактивні сполуки хлору;
- родамін б;
- триклозан та інші хлорорганічні сполуки;
- 3-йод-2-пропініл бутилкарбамат;
- фосфорні сполуки (тільки для засобів для миття вікон).

До складу засобу не повинні входити будь-які діючі речовини біоцидної продукції (дезінфекційних засобів) за винятком консервантів, єдина функція яких – захищати саму продукцію від несприятливого впливу мікроорганізмів.

До речовин, застосування яких обмежується, належать консерванти, фосфор (за елементарним Р), ароматизатори, летючі органічні сполуки (ЛОС), ензими, цеоліти. До них стандартом встановлюються показники обмеження за гранично допустимою концентрацією (по 233 речовинам).

Барвники дозволяються до застосування лише ті, що дозволені до застосування у харчовій промисловості згідно з Регламентом Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1333/2008 від 16 грудня 2008 року про харчові добавки.

Заборонений вміст барвників:

– кислотний фіолетовий 17	(CI 42640);
– кислотний жовтий 36	(CI 13065);
– лужний фіолетовий 1	(CI 42535);
– розчинник синій 35	(CI 61554);
– фіолетовий пігмент К.1	(CI 12075);
– лужний фіолетовий 10	(CI 45170 (45170:1));
– червоний пігмент 7	(CI 15585);
– лужний фіолетовий 3	(CI 42555 (-1,-2));
– розчинник помаранчевий 7	(CI 12140);
– розчинник червоний 24	(CI 26105).

ВИРОБНИЦТВО

Вимоги стандарту зосереджені на таких аспектах як енергоефективність та управління відходами.

Виробник повинен впровадити заходи з енергозбереження, щоб досягти показника енергоемності технологічного процесу виробництва засобів нижче середнього по галузі.

Управління енергетичними ресурсами має передбачати системний облік та аналіз споживання енергетичних ресурсів у технологічному процесі виробництва з розрахунку на одиницю продукції.

Мають бути впроваджені:

- а) маловідходні технології виробництва;
- б) схема роздільного збору відходів для їхньої подальшої утилізації.

У готовій продукції регламентується (щодо кожного виду засобу – окремо):

- показник дозування готового для застосування засобу;

– показники критичного об'єму розведення засобу (CDVtox) з огляду на токсичність для водних екосистем.

Зазначені показники обчислюються за формулами за допомогою спеціально створеного програмного

забезпечення, або ж вручну, із використанням найсучасніших токсикологічних даних Європейського хімічного агентства (ECHA).

Ефективність засобу регламентується на рівні:

- мийної здатності щодо еталона (здатність відновлювати чистоту брудної поверхні) не менше ніж 85%, згідно з ДСТУ 2665;

- зниження міцності тканини після 25 циклів прання (для засобів для прання) не більше ніж 18%, згідно з ДСТУ ISO 4312.

Для виготовлення упаковки чи спожиткової тари заборонено застосовувати полівінілхлорид, полістирол, полікарбонат або будь-який інший галогенований матеріал. Упаковка має бути придатною для перероблення і не може бути оброблена таким чином, що може перешкодити її переробленню.

Система транспортування засобів має забезпечувати зменшення обсягів витрат палива, викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря та парникових газів від транспортних засобів.

ЯК ПЕРЕВІРИТИ, ЧИ ЗАСІБ ДІЙСНО ЕКОЛОГІЧНИЙ

Наявність екологічного сертифіката та знака екологічного маркування у поєднанні з номером екологічного сертифіката на етикетці, пакуванні в рекламних матеріалах є доказами того, що засіб пройшов компетентне оцінювання і підтвердив відповідність встановленим критеріям згідно з ISO 14024.

З імпортованої продукції найбільш поширеними на українському ринку мийних засобів є маркування регіональної програми ЄС (Ecolabel.EU). Також можна зустріти засоби, позначені знаком Blue Angel (Німеччина) та Nordic Ecolabel (скандинавські країни).

Усього у світі на сьогодні існує 25 національних та дві регіональні (ЄС та скандинавські країни) сертифікаційні системи, що визнані на міжнародному рівні та визнають результати оцінювання між собою. Кожна з них має власне маркування, але всі разом вони відповідають вимогам ISO 14024 й об'єднані в міжнародну мережу Global Ecolabelling Network (GEN). Українська система представлена в GEN маркуванням «Зелений журавлик».

До того ж GEN разом з міжнародними партнерами випустило мобільний додаток ECO LABEL guide, завдяки якому споживач може дізнатися про значення різних знаків екологічного змісту та відрізнити сертифіковану продукцію від псевдоекотovarів, задекларованих недобросовісними виробниками.

Світлана БЕРЗІНА,
ВГО «Жива планета»,
експерт Програми ООН
з навколишнього середовища
зі сталого споживання та виробництва,
Антон МУКОМЕЛА,
REACH ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»